

Гендерно зумовлене наси́льство: про що слід знати адвокату?

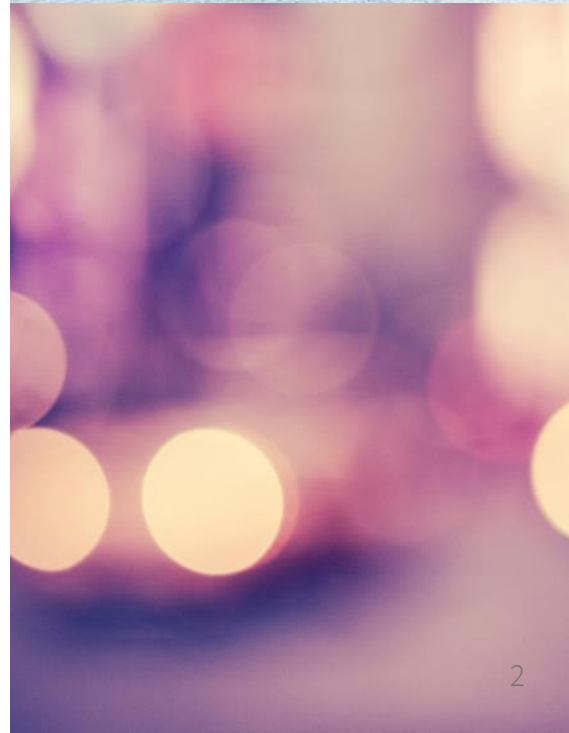
Стаж адвокатської діяльності
з 2010 року

- **Спеціалізації:** внутрішнє переміщення; кримінальне провадження, діяльність органів місцевого самоврядування, природоохоронне законодавство

Стаж тренінгової діяльності з
2013

- Засновниця Тренінгової групи АС

Член комітету Ради адвокатів
Донецької області з питань
захисту прав адвокатів
регіону

ГЗН

це насильство, яке вчиняється проти особи через її гендерну належність, або насильство, яке непропорційно впливає на осіб певної статі (стосовно осіб певної статі)

Насильство за ознакою статі

діяння, спрямовані проти осіб через їхню стать, або поширені в суспільстві звичаї чи традиції (стереотипні уявлення про соціальні функції (становище, обов'язки тощо) жінок і чоловіків), або діяння, що стосуються переважно осіб певної статі чи зачіпають їх непропорційно, які завдають фізичної, сексуальної, психологічної або економічної шкоди чи страждань, включаючи погрози таких дій, у публічному або приватному житті

ЗУ «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»

- досягнення паритетного становища жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства шляхом правового забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, ліквідації дискримінації за ознакою статі та застосування спеціальних тимчасових заходів, спрямованих на усунення дисбалансу між можливостями жінок і чоловіків реалізовувати рівні права, надані їм Конституцією і законами України.

Види ГЗН

- Домашнє насильство
- Сексуальне насильство
- примусові шлюби
- Переслідування
- Репродуктивне насильство

Згідно з даними, якими володіють ООН Жінки:

- у всьому світі приблизно 736 мільйонів жінок — майже кожна третя жінка — принаймні раз у житті зазнавала фізичного та/або сексуального насильства;
- найчастіше насильство вчиняється теперішніми чи колишніми чоловіками/інтимними партнерами. Понад 640 мільйонів або 26% жінок віком від 15 років зазнали насильства з боку інтимного партнера;
- у 2022 році близько 48 000 жінок та дівчат у всьому світі були вбиті своїми інтимними партнерами або іншими членами родини; це означає, що щогодини у середньому вбивають понад п'ять жінок;
- кожна десята жінка у Європейському Союзі зазнавала кібердомогань, починаючи з 15-річного віку;
- менш як 40% жінок, які зазнали насильства, шукають будь-якої допомоги, менш як 10% – звертаються до поліції.

Що стосується України, то:

- відповідно до даних ООН Жінки 26% жінок у віці від 18 до 74 років, які коли-небудь мали партнера, зазнали фізичного та/або сексуального насильства з боку інтимного партнера принаймні один раз з того моменту, як їм виповнилося 15 років;
- 7,6% жінок у віці від 18 до 74 років, які коли-небудь мали партнера, зазнали фізичного та/або сексуального насильства з боку інтимного партнера протягом останніх 12 місяців на період проведення дослідження;
- влітку 2023 року Асоціація жінок-юристок України “ЮрФем” проводила опитування щодо реагування на випадки сексуального насильства в Україні. За результатами опитування 59,4% респондентів/ок особисто зіштовхувалися з випадками сексуального насильства (зґвалтування, сексуальні домагання тощо). 40,7% осіб, які особисто пережили сексуальне насильство, нікому не розказували про вчинений щодо них злочин.

Що нам дає ратифікація Стамбульської конвенції?

Форми ГЗН

Фізичне
наси́льство

Психологічне
наси́льство

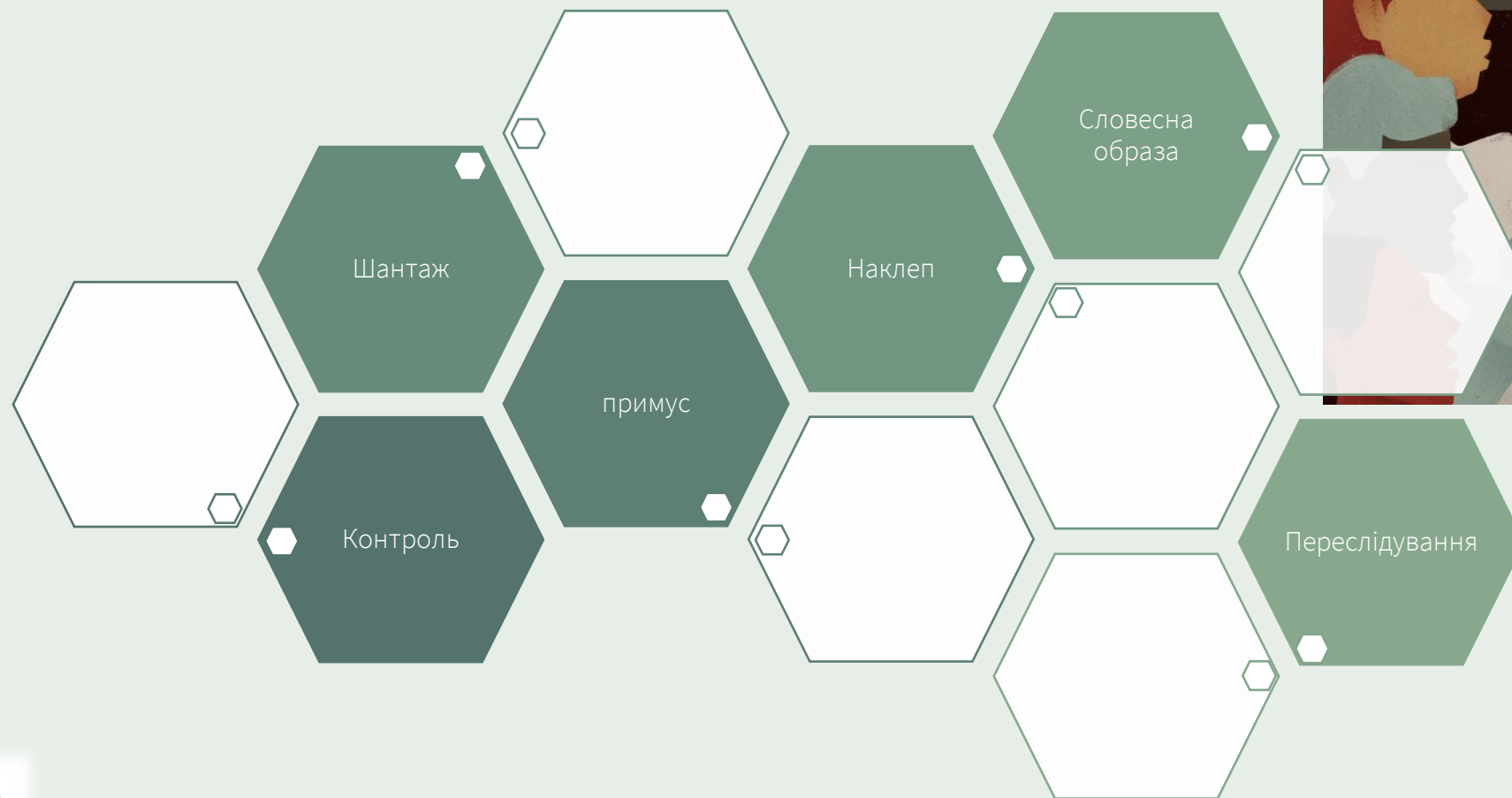
Сексуальне
наси́льство

Економічне
наси́льство

Прояви

Прояви

Прояви

Обмеження
доступу до
освіти

Обмеження
доступу до
фінансових
ресурсів

Псування
майна

Обмеження
доступу до чи
ринку праці

Невиконання
економічних
зобов'язань

Прояви

Зґвалтування

Статевий акт
без згоди

Спроба його
вчинити

Сексуальні
домагання

Торгівля
людьми

Способи вчинення сексуального насильства

Зґвалтування

Сексуальні домагання

Замах/погрози зґвалтування

Небажані дотики або коментарі

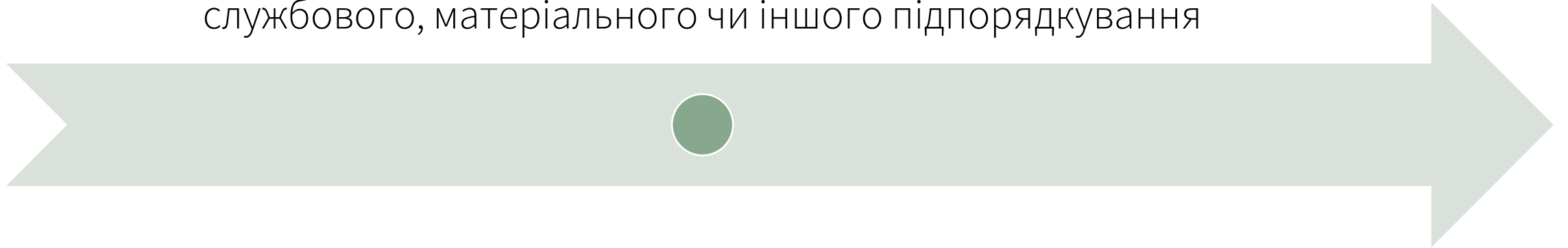
Демонстрація статевих органів

Примушування до сексу чи побачень

Непристойні жести

Сексуальні домагання

дії сексуального характеру, виражені словесно (погрози, залякування, непристойні зауваження) або фізично (доторкання, поплескування), що принижують чи ображають осіб, які перебувають у відносинах трудового, службового, матеріального чи іншого підпорядкування

Цикл насильства та ескалація

Етап
перший:
наростання
напруги

Друга стадія:
Інцидент

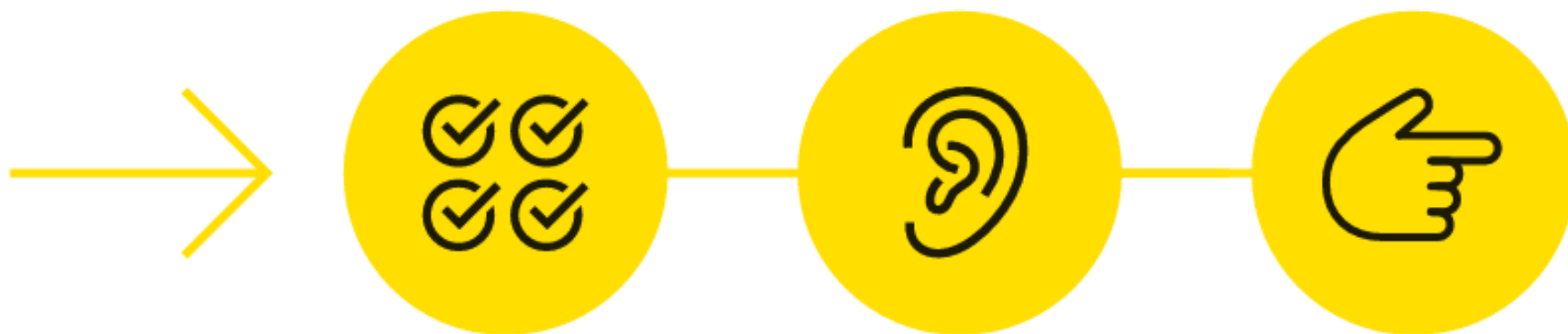
Третя стадія:
Примирення

Четверта
стадія:
Спокій

Захист потерпілих від сексуального насильства

Допит у спеціальних приміщеннях,
кваліфікованими фахівцями, зменшення
кількості допитів

ВАШІ ДІЇ: ПІДГОТУЙТЕСЯ. ВИСЛУХАЙТЕ. СПРЯМУЙТЕ.

Ключові принципи роботи з дітьми

0 800 600 017

(працює щодня з 8:00 до 22:00).

Гаряча лінія надає консультації передусім сім'ям із дітьми, соціальним працівникам/-цям та працівникам/-цям інших структур, які супроводжують сім'ї та опікуються дітьми.

«ПОРУЧ» — онлайн- та офлайн-групи психологічної підтримки від ЮНІСЕФ для підлітків, батьків, опікунів та освітян:

poruch.me

Принципи перенаправлення

Не нашкодь

Чесність

Чутливість

Захист даних

Нічого зайвого

Інформована згода

Знеособлення

Об'єктивність

Достовірність

Національна гаряча лінія для дітей та молоді «Ла Страда – Україна»:

0 800 500 225 (працює
цілодобово)

116 111 (працює
цілодобово)

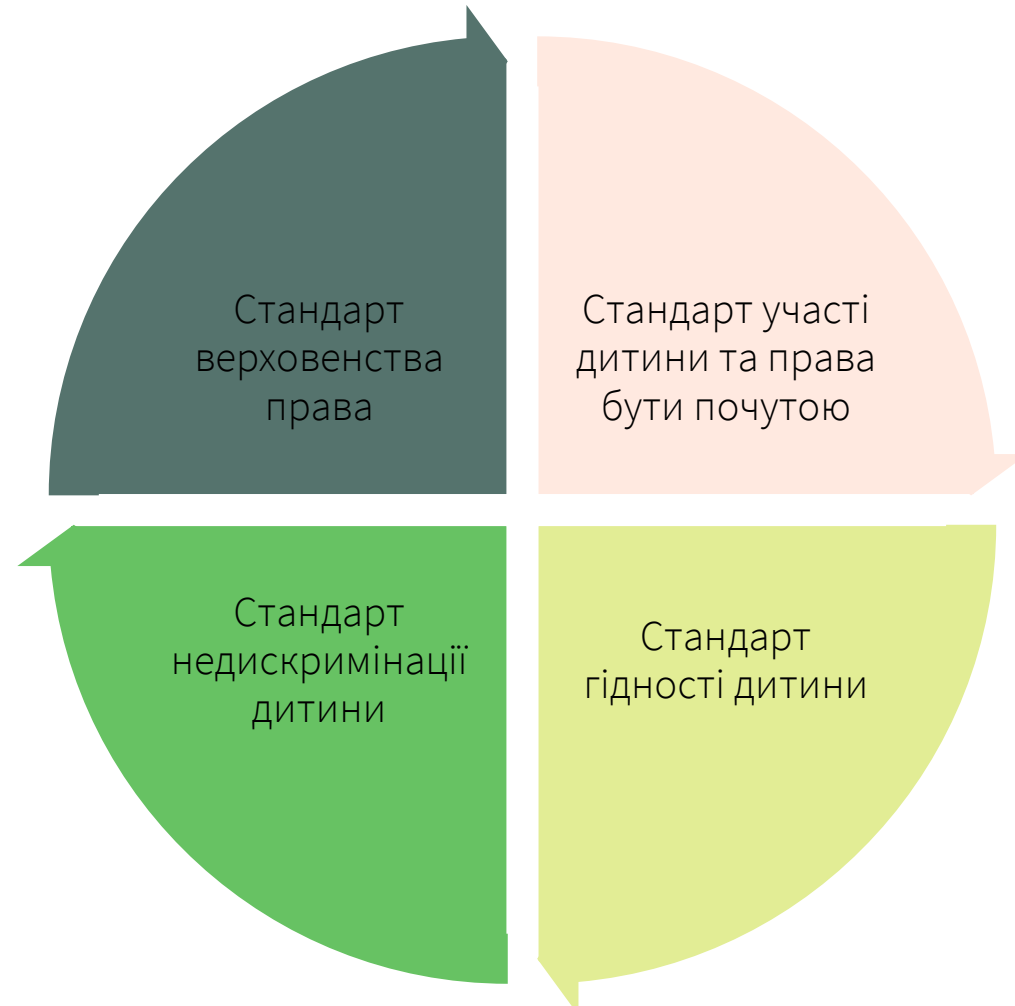
INSTAGRAM: [childhotline_ua](#)

FACEBOOK: [childhotline.ukraine](#)

TELEGRAM: [CHL116111](#)

СТАНДАРТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЙКРАЩОГО ІНТЕРЕСУ ДИТИНИ

ПРИ ОЦІНЦІ НАЙКРАЩИХ ІНТЕРЕСІВ ДИТИНИ ВРАХОВУЄТЬСЯ

Методика «зелена кімната»

Методика проведення інтерв'ювання (допиту, опитування) дитини з урахуванням їх вікових та психологічних особливостей, що мінімізує повторну травматизацію психіки дитини

Мета – отримання достовірних показань дитини з мінімізацією повторної травми

Ключовими завданнями використання методики «Зелена кімната» суддями є:

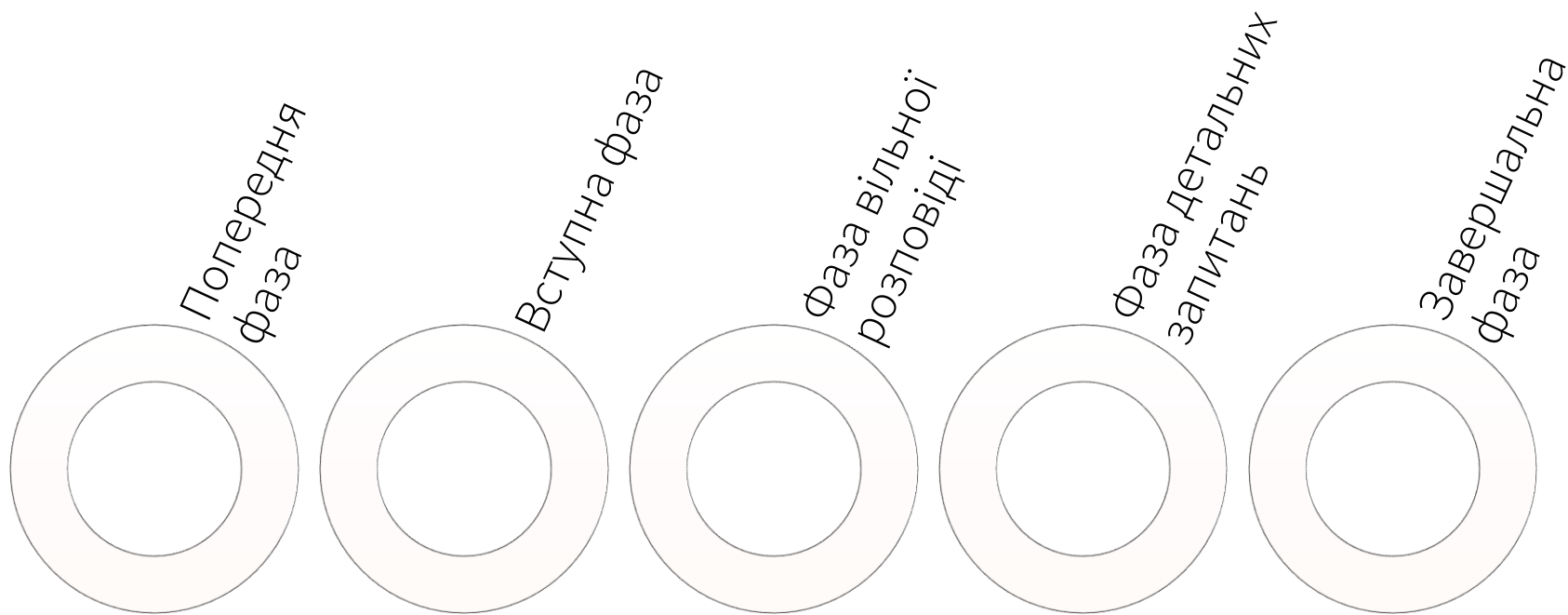
- ✓ встановлення взаємодії з дитиною з урахуванням її вікових та психологічних особливостей, сприяння відкритому спілкуванню з нею;
- ✓ отримання достовірних показань дитини в умовах, дружніх до дитини, та з дотриманням принципів правосуддя, дружнього до дитини;
- ✓ мінімізація та недопущення повторної травматизації дитини, блокування гострих стресових реакцій у дитини, що можуть виникнути під час її допиту;
- ✓ сприяння встановленню істини у справі та прийняття справедливого рішення.

ФОРМУЛА ЕФЕКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ З ДИТИНОЮ

Рекомендовані фази допиту/опитування

Барнахус - «Будинок дітей»

це міждисциплінарний і міжустановчий спеціалізований центр по роботі з дітьми, які постраждали від насильства або стали свідками подібних злочинів. Тут проводиться співбесіда з такими дітьми, здійснюється медичний огляд для цілей судової медицини, проводиться всебічна оцінка і надаються усі необхідні терапевтичні послуги від відповідних спеціалістів.

ЦЕНТР

ПСИХОЛОГ
(знаходиться стаціонарно)

РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНУ

- Допит дитини в порядку ст. ст. 225, 232 КПК України
- Інші слідчі дії

ЗАХИСТ

- Індивідуальна оцінка стану загрози
- Вилучення з несприятливого середовища
- Швидке виявлення даних про особу правопорушника
- Зосередження в єдиному місці комплексу послуг

ФІЗИЧНЕ ЗДОРОВ'Я

- Обстеження
- Перша медична допомога
- Освідування
- Судмедекспертиза
- Перенаправлення
- Реабілітація

ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я

- Оцінка психічного стану дитини
- Визначення готовності до допиту
- Ретрансляція запитань учасників провадження
- Психологічна допомога
- Надання рекомендацій

співпраця команди

Прокурор

Слідчий

Лікар
(щоразу визначається індивідуально)

Слідчий суддя

Законні представники

Адвокат потерпілого, свідка

Сторона захисту
(за наявності підозрюваного)

Орган поліції / очевидці /
самозвернення / інша особа

(залежно від того, кому стало відомо
про подію або хто виявив)

Центр
підтримки
дітей

одночасно

СЛІДЧИЙ

Стаття 214 КПК України

Проводить першочергові слідчі дії

Вносить відомості до ЄРДР

Інформує прокурора

ПРОКУРОР

Статті 36, 225, 232 КПК України

Готує та подає до суду клопотання про
проведення допиту потерпілого, свідка
у режимі відеоконференції під час
досудового розслідування в судовому
засіданні

Бере участь у розгляді клопотання

Проводить допит дитини із залученням
психолога

Здійснює процесуальне керівництво
досудовим розслідуванням

СЛІДЧИЙ СУДДЯ

Статті 225, 232 КПК України

Розглядає клопотання про проведення
допиту потерпілого, свідка у режимі
відеоконференції під час досудового
розслідування в судовому засіданні

Виносить ухвалу за результатами розгляду
клопотання

Проводить допит через психолога

ПСИХОЛОГ

ч. 4 ст. 226 КПК України

Зустрічає
дитину

Визначає
готовність
дитини до допиту

Надає пропозиції
щодо додаткового
залучення лікарів

Ретранслює
питання
неповнолітньому
під час допиту

Подальші
рекомендації

ЛІКАРІ

фахівці з необхідної галузі (судмедексперт)
ст.ст. 226, 227, 354 КПК України (ст.ст. 69, 241 КПК України)

Огляд / Освідування /
Експертиза

Надання першої
медичної допомоги

Надає пропозиції щодо
додаткового залучення
лікарів

Подальші
рекомендації

ДОПИТ ДИТИНИ

в порядку ст.ст. 225, 232 КПК України

Здійснюється в режимі відеоконференції учасниками судового провадження (слідчий суддя, прокурор та, за наявності, сторона захисту)

ПОДАЛЬШЕ ВЛАШТУВАННЯ ДИТИНИ
(залежно від ситуації та особи кривдника)

РЕАБІЛІТАЦІЯ ДИТИНИ
ЖЕРТВИ / СВІДКА

Види злочинів

домашнє насильство

злочини проти статевої
свободи

торгівля людьми

воєнні злочини

злочини проти людяності

Домашнє наси́льство

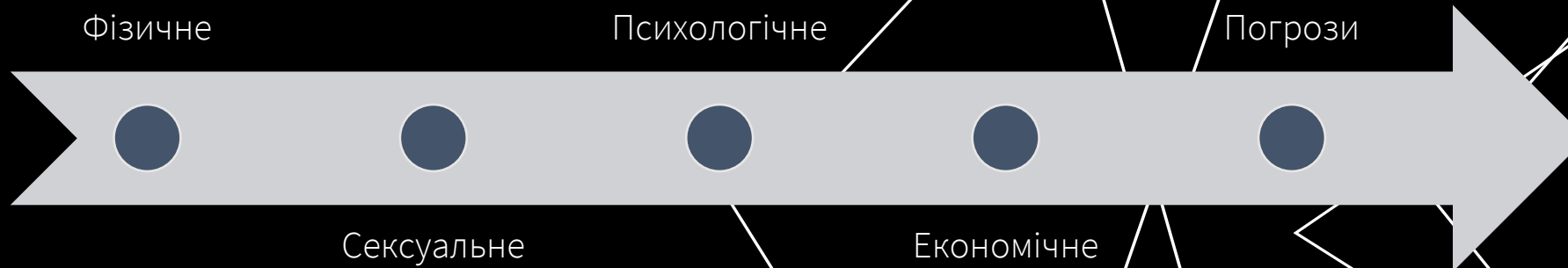
**ЗУ «Про запобігання та протидію
домашньому насильству»**

**Ст. 126-1 КК України «Домашнє
наси́льство»**

**Порядок проведення та
документування результатів
медичного обстеження
постраждалих осіб від
домашнього насильства або осіб,
які ймовірно постраждали від
домашнього насильства, та
надання їм медичної допомоги
(наказ МОЗ від 01.02.2019 №
278)**

Види домашнього насильства

умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи

ознаки

вчиняється в сім'ї /
межах місця
проживання

між родичами

між колишнім чи
теперішнім
подружжям

між іншими
особами, які
спільно
проживають

незалежно від того,
чи проживає
(проживала) особа,
яка вчинила
домашнє
наси́льство, у тому
самому місці, що й
постраждала особа

Органи

Мінсоцполітики

Система виконавчих органів на
місцях, їх структурні підрозділи

ОМС

Заходи протидії вживають

служби у справах дітей

уповноважені підрозділи органів Національної поліції України

органи управління освітою, навчальні заклади, установи та організації системи освіти

органи охорони здоров'я, установи та заклади охорони здоров'я

центри з надання безоплатної правничої допомоги

суди

прокуратура

уповноважені органи з питань пробації

Допомогу надають

центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді

притулки для дітей

центри соціально-психологічної реабілітації дітей

соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка)

центри соціально-психологічної допомоги

територіальні центри соціального обслуговування (надання соціальних послуг)

інші заклади, установи та організації, які надають соціальні послуги постраждалим особам

Спеціальні заходи

терміновий
заборонний
припис стосовно
кривдника;

обмежувальний
припис стосовно
кривдника;

взяття на
профілактичний
облік кривдника та
проведення з ним
профілактичної
роботи;

направлення
кривдника на
проходження
програми для
кривдників

Терміновий заборонний припис

Виноситься Нацпол

у разі існування безпосередньої загрози життю чи здоров'ю постраждалої особи з метою негайного припинення домашнього насильства, недопущення його продовження чи повторного вчинення

за результатами оцінки ризиків

зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи;

заборона на вхід та перебування в місці проживання (перебування) постраждалої особи;

заборона в будь-який спосіб контактувати з постраждалою особою.

До 10 діб

Обмежувальний припис

Судовий порядок (окреме провадження)

забезпечення безпеки постраждалої особи

заборона перебувати в місці спільного проживання ([правова позиція ВС від 04.07.2019 у справі № 638/17813/18](#));

усунення перешкод у користуванні майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності або особистою приватною власністю постраждалої;

обмеження спілкування з постраждалою дитиною;

заборона наближатися на визначену відстань;

заборона особисто і через третіх осіб розшукувати постраждалу та в будь-який спосіб спілкуватися з нею;

заборона вести листування, телефонні переговори з постраждалою особою або контактувати з нею через інші засоби зв'язку особисто і через третіх осіб.

1-6 міс

Профілактичний облік

дійснення Нацпол організаційно-практичних заходів щодо контролю за поведінкою кривдника

недопущення повторного вчинення домашнього насильства

забезпечення контролю за дотриманням кривдником тимчасових обмежень його прав та виконання обов'язків, покладених на нього у зв'язку з учиненням домашнього насильства

відповідно до строків застосування заходів тимчасового обмеження прав кривдника або покладення на нього обов'язків, передбачених обмежувальним приписом стосовно кривдника, а в разі продовження припису - на встановлений судом строк

упродовж одного року з дня виявлення останнього факту вчинення домашнього насильства у випадку, коли обмежувальний припис стосовно кривдника судом не виносився

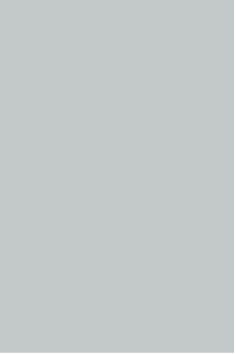
упродовж одного року з дня накладення судом адміністративного стягнення за вчинення домашнього насильства чи насильства за ознакою статі

до набрання законної сили вироком суду у кримінальному провадженні, відкритому стосовно кривдника у зв'язку з вчиненням ним домашнього насильства чи насильства за ознакою статі

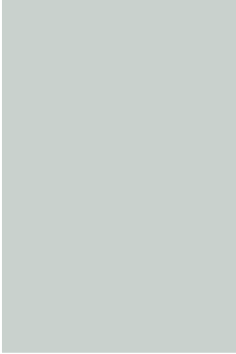
до погашення або зняття судимості за кримінальне правопорушення, пов'язане з учиненням домашнього насильства.

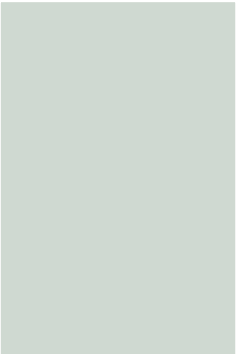
Корекційні програми

комплекс заходів, що формується на основі результатів оцінки ризиків та спрямований на зміну насильницької поведінки кривдника, формування у нього нової, неагресивної психологічної моделі поведінки у приватних стосунках, відповідального ставлення до своїх вчинків та їх наслідків, у тому числі до виховання дітей, на викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків

кризовий центр або структурні підрозділи місцевих державних адміністрацій та виконавчих ОМС з питань попередження насильства в сім'ї.

3 міс – 1 рік

Судова практика

Під час вирішення питання про наявність підстав для видачі обмежувального припису суди мають встановлювати, яким формам домашнього насильства піддавався заявник, та оцінювати ризики продовження у майбутньому домашнього насильства у будь-якому його прояві ([постанова Верховного Суду від 04 грудня 2019 року у справі № 607/10122/19](#)).

Сам по собі факт не притягнення особи до юридичної відповідальності **не може бути підставою для відмови** у встановленні тимчасових обмежень за наявності інших об'єктивних даних, якими підтверджуються доводи заявника ([постанова Верховного Суду від 19 травня 2020 року у справі № 404/5203/19](#)).

Притягнення особи до адміністративної відповідальності за вчинення домашнього насильства (правопорушення, передбаченого частиною першою статті 173-2 КУпАП) може бути підставою для застосування заходів обмежувального припису ([постанова Верховного Суду від 26 вересня 2019 року у справі № 452/317/19-ц](#)).

[Правова позиція Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду згідно з Постановою від 23 липня 2020 року у справі № 138/2655/19](#) щодо видачі обмежувального припису.

[Правова позиція Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду згідно з Постановою від 23 грудня 2020 року у справі № 753/17743/19](#) щодо відсутності підстав для видачі обмежувального припису внаслідок вчинення домашнього економічного насильства.

Судова практика

[Правова позиція Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду згідно з Постановою від 10 лютого 2021 року у справі № 761/49109/19](#) щодо обставини, яка не підтверджує факт вчинення домашнього насильства.

[Правова позиція Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду згідно з Постановою від 17 лютого 2021 року у справі № 766/13927/20](#) щодо тимчасового обмеження права власності кривдника з метою забезпечення безпеки постраждалої особи шляхом встановлення судом обмежувального припису.

[Правова позиція Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду згідно з Постановою від 17 лютого 2021 року у справі № 753/19409/19](#) щодо особливостей розгляду справ про видачу обмежувального припису стосовного одного з батьків.

[Правова позиція Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду згідно з Постановою від 12 травня 2021 року у справі № 522/19426/20](#) щодо ненабуття особою статусу «кривдника» як підстави відмови у встановленні тимчасових обмежень.

Стаття 173⁻². Вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або неповідомлення про місце свого тимчасового перебування

Стаття 126⁻¹. Домашнє насильство

Стаття 152. Зґвалтування

Стаття 153. Сексуальне насильство

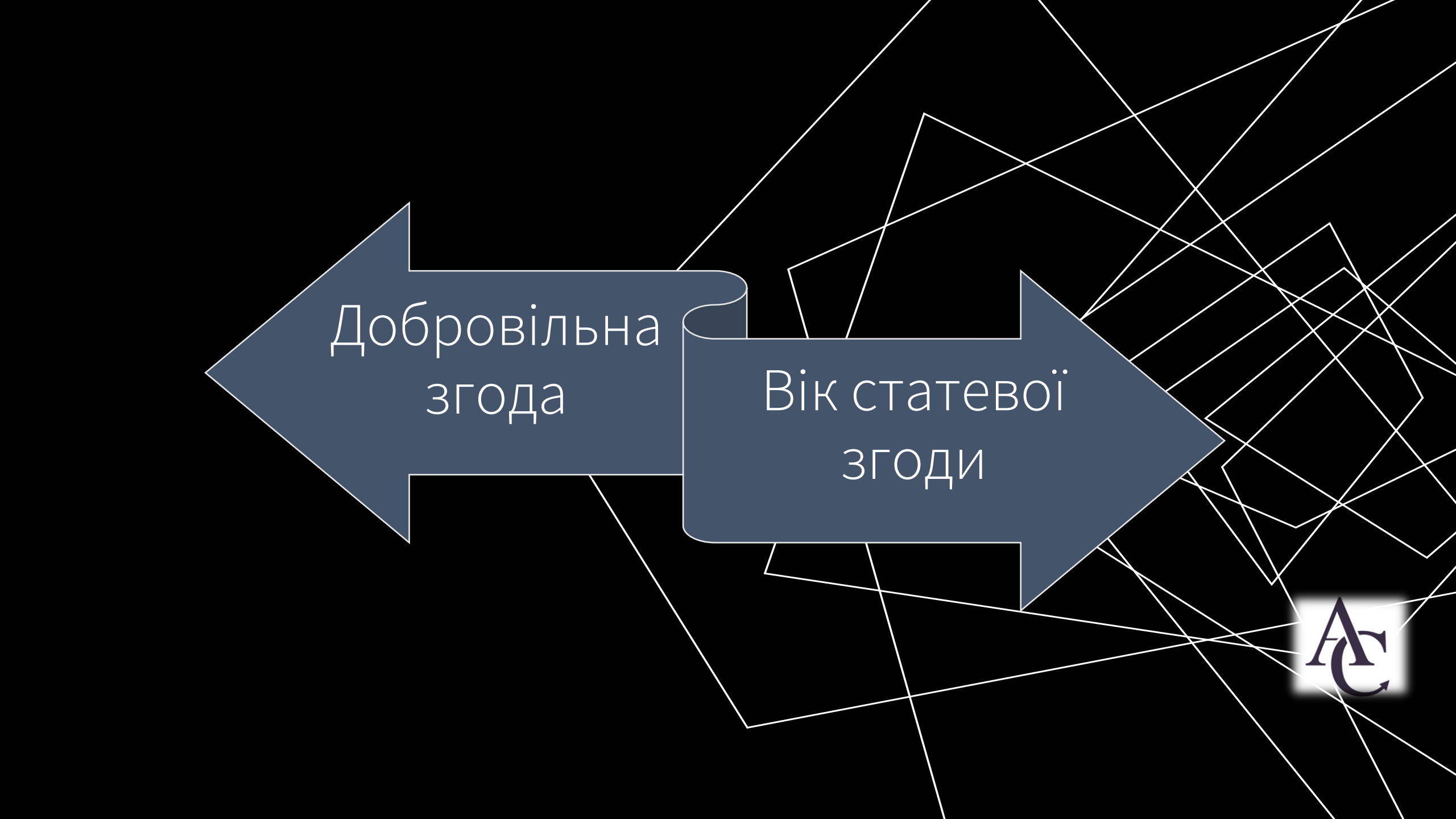
Стаття 154. Примушування до вступу в статевий зв'язок

Стаття 155. Вчинення дій сексуального характеру з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку

Стаття 156⁻¹. Домагання дитини для сексуальних цілей

Стаття 390⁻¹. Невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників

Добровільна
згода

Вік статевої
згоди

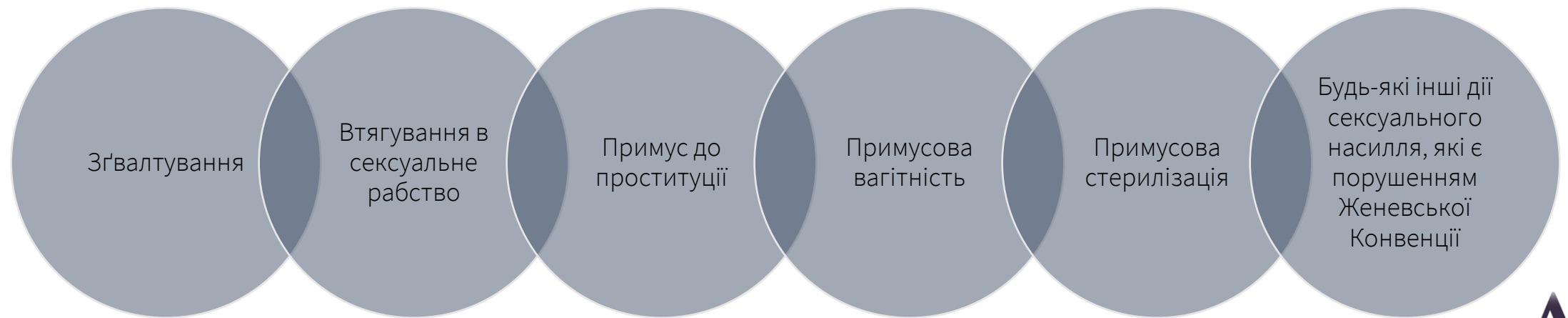

Воєнні злочини (ст. 438 КК)

Жорстоке поводження з військовополоненими або цивільним населенням, вигнання цивільного населення для примусових робіт, розграбування національних цінностей на окупованій території, застосування засобів ведення війни, заборонених міжнародним правом, інші порушення законів та звичаїв війни, що передбачені міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також віддання наказу про вчинення таких дій

ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ СТ. 8 РС

Злочини проти людяності ст. 7 РС

Будь-яке з перелічених діянь, які здійснюються в рамках широкомасштабного або систематичного нападу на будь-яких цивільних осіб, якщо такі діяння скоються усвідомлено, у т.ч.:

Зґвалтування

Втягування в сексуальне рабство

Примус до проституції

Примусова вагітність

Примусова стерилізація

Будь-які інші форми сексуального насилля такої самої тяжкості

Примусова вагітність

Незаконне позбавлення волі будь-якої жінки, яка стала вагітною у примусовому порядку, з метою зміни етнічного складу якогось населення або скоєння інших серйозних порушень міжнародного права. Це визначення в жодному разі не тлумачиться як таке, що стосується національного законодавства, що стосується вагітності

Дякую за увагу